

ความสำเร็จและการรักษาให้ยั่งยืนของหมู่บ้านมารอง หมู่บ้านเข้มแข็ง
ตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” อำเภอบางสะพาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

The Success and Sustainability of Baan Marong Village, a Strong Village of
Land of Dharma, Land of Gold, Bang Saphan District,
Prachuap Khiri Khan Province

สายฝน มีศรี

Saifon Meesri

นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

community developer Phong Prasat Subdistrict Administrative Organization Bang Saphan District Prachuap Khiri Khan Province

E-mail: Saifonmewmo@gmail.com

Retrieved 10-06-2020; Revised 23-07-2020; Accepted 20-08-2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อประเมินความสำเร็จของหมู่บ้านมารอง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านมารอง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการรักษาความสำเร็จของหมู่บ้านมารอง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” ให้มีความยั่งยืน การวิจัยนี้ประกอบด้วยการวิจัยปริมาณและการวิจัยคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน สถิติที่ใช้ในการวิจัยปริมาณได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทีเทสต์ เอฟเทสต์ การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ การวิจัยคุณภาพ วิเคราะห์โดย SWOT และ TOWS Matrix ผลการวิจัย (1) ความสำเร็จของหมู่บ้านมารองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ผู้ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านมารอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) แนวทางรักษาความสำเร็จ หมู่บ้านควรกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก โดยจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้านให้ตรงตามนโยบายของรัฐเพื่อประโยชน์ในการขอสนับสนุนงบประมาณ กลยุทธ์เชิงรับ โดยส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กลยุทธ์เชิงป้องกัน โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการ

ลดต้นทุนในการผลิตสินค้าทางการเกษตรและกลยุทธ์เชิงแก้ไข โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาจัดระบบฐานข้อมูลประชาชน

คำสำคัญ: ความสำเร็จและการรักษาให้ยั่งยืน; หมู่บ้านเข้มแข็ง; จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Abstract

The objectives of this study were to (1) evaluate the success of Baan Marong Village, a Strong Village of Land of Dharma, Land of Gold, (2) compare the opinions on the success of Baan Marong Village, a Strong Village of Land of Dharma, Land of Gold, classified by personal factors (3) recommend the guidelines to maintain the success of Baan Marong Village, a Strong Village of Land of Dharma, Land of Gold, to sustainability. This research comprised quantitative and qualitative approaches. Samples of 203 were village inhabitant. Instrument used were questionnaire and in-depth interview used to collect data from community leaders and committee. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, one way ANOVA F-test, t-test, and content analysis, while SWOT and TOWS Matrix were used for qualitative analysis. The findings revealed that, (1) the success of Baan Marong Village in the overall view was at a high level (2) samples with different ages and level of educations had different opinions with .05 level of statistical significance (3) guidelines to maintain the success: proactive strategy : village development plan formulation in accordance with government policy so to facilitate budget supporting; reactive strategy: encouraging the people to apply principles of sufficiency economy in their living; defensive strategy: supporting the people to learn more of cost reducing in agricultural products production; remedial strategy: the application of modern technology to improve the public database system.

Keywords: Success and Sustainability; Strong Village; Prachuap Khiri Khan Province

บทนำ

หมู่บ้านม้าร้อง หมู่ที่ 4 ตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีประชากรตามทะเบียนราษฎรทั้ง หด 1,000 คน (ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2564 : สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอบางสะพาน กรมการปกครอง) ดำเนินชีวิตแบบชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นหมู่บ้านเข้มแข็งที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ระดับภาคกลาง ในการประกวดโครงการหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง” (หมู่บ้านอยู่เย็น) ประจำปี 2563

โครงการหมู่บ้านเข้มแข็ง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ในการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในระดับพื้นที่ ที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ สามารถเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานให้แก่หมู่บ้านอื่นได้ โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินที่สำคัญ ได้แก่ 1) ข้อมูลการบริหารองค์กรในด้านภาวะความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านและหน่วยงานภายนอก ความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชน การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ 2) ข้อมูลการพัฒนาหมู่บ้านในด้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ การส่งเสริมเศรษฐกิจ การดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคนและสร้างเสริมสุขภาพกายใจ 3) ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานในด้านความสามารถในการดำเนินตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลหรือส่วนราชการได้สำเร็จ ความสามารถในการลดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาหรือปราศจากอุบัติเหตุ ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาจากข้อมูลเกณฑ์รายได้จากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ประชาชนในหมู่บ้านออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของการเลือกตั้งทุกระดับในพื้นที่ และประชาชนในหมู่บ้านเข้าร่วมการประชุมประชาคมหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง ในทุกครั้งที่จัดประชุม (งานฝ่ายปกครองและพัฒนาอำเภอบางสะพาน, 2564)

งานวิจัยนี้ มุ่งประเมินความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่องและแนวทางการรักษาความสำเร็จให้ยั่งยืน เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการรักษาความยั่งยืนของความสำเร็จของหมู่บ้านเข้มแข็งม้าร่องและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านเข้มแข็งอื่น กับเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง”
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการรักษาความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” ให้มีความยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นมีศักยภาพในการพึ่งตนเอง และการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาคีเครือข่ายการพัฒนาเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ธนากร สังเขป (2556) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง คือ องค์ประกอบและการสร้างให้เข้มแข็งได้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้ (1) **ชุมชนที่รวมตัวกันเป็นปึกแผ่น** มีความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของส่วนตัวและของส่วนรวม ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชนและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความเอื้ออาทรต่อกัน รักสามัคคีและช่วยเหลือกัน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและมีความนิยมความเชื่อต่อสิ่งสูงสุดอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน จนไม่คิดโยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (2) **ชุมชนที่มีศักยภาพพึ่งตนเองได้ในระดับสูง** ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุน แรงงาน ทรัพยากรเพื่อการยังชีพพื้นฐาน มีอำนาจการต่อรองสูง มีอิสระในการเลือกและตัดสินใจด้วยตนเองสูง มีส่วนร่วมในการกำหนดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะพึ่งพิงภายนอกบ้างแต่ก็มีอำนาจในการจัดการ (3) **ชุมชนที่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่** โดยอาศัยอำนาจความรู้และกลไกภายในชุมชนเอง กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก ในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม (4) **ชุมชนที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง** ด้วยกระบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญาของตนเองเป็นหลัก การพัฒนาอยู่บนฐานวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของชุมชน โดยผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน (5) **ชุมชนที่มีผู้นำเก่ง ดี** มีภาวะความเป็นผู้นำสูง และมีการพัฒนาตัวผู้นำอย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมผู้นำไว้สืบทอดอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกเพื่อเป็นเครือข่ายการพัฒนาการเรียนรู้และการจัดการ (6) **ชุมชนมีการกำหนดวิสัยทัศน์** และมีแผนการพัฒนาของตนเองทุกด้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

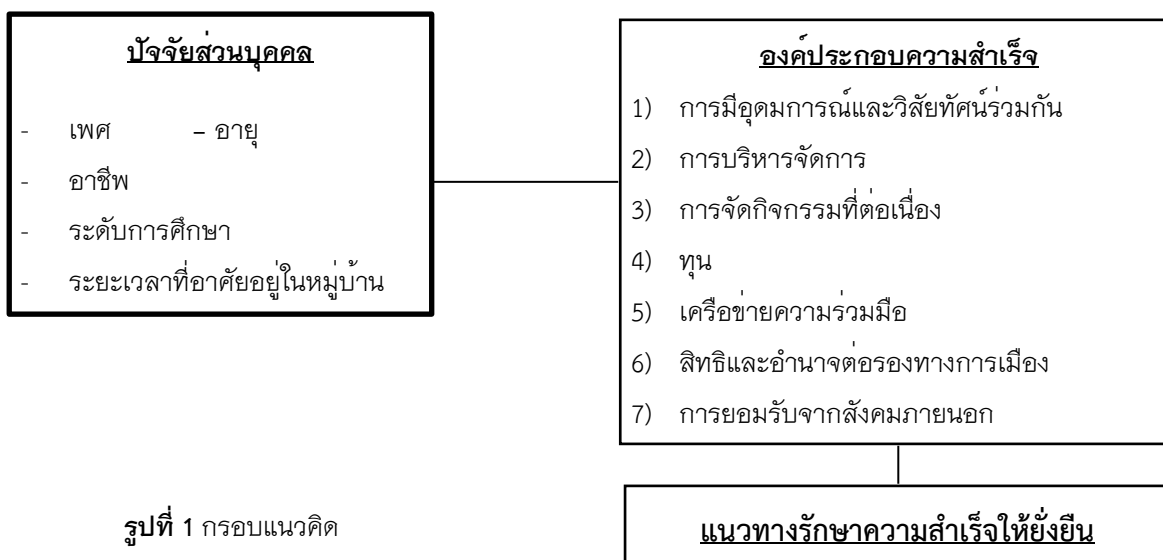
ชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบต่อไปนี้ (ธนากร สังเขป (2556) (1) **มีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน** ชุมชนที่มีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้ชุมชนมีทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน (2) **มีการบริหารจัดการ** ชุมชนที่มีการบริหารจัดการจะเหมือนองค์กรที่มีบริหารจัดการ ยิ่งองค์กรมีการบริหารจัดการที่ดี มีผู้นำเก่งก็ยิ่งมีคุณภาพมาก ชุมชนก็ไม่แตกต่างกัน สิ่งที่มีสัมพันธ์มากกับบริหารจัดการ คือ ทุนในชุมชนและการยอมรับจากสังคมภายนอก (3) **มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง** กิจกรรมหมายถึงงานหรือการกระทำของชุมชน เช่น อาชีพหรือกลุ่มอาชีพ งานประเพณีวัฒนธรรมทั้งหลาย ตลอดจนกิจกรรมของกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มสวัสดิการ กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น (4) **ทุน** หมายถึง ทุนทุกชนิดของการพัฒนา เช่น ภูมิปัญญา ความสามัคคี ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเงินทุนชุมชน (5) **เครือข่ายความร่วมมือ** หมายถึง ชุมชนอื่น องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายทางวิชาการ

เครือข่ายนี้จะสัมพันธ์มากกับการยอมรับจากสังคมภายนอก (6) สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง การเมือง หมายถึง กลุ่มอำนาจต่าง ๆ ทั้งอำนาจการให้ทุนให้โทษและอำนาจเงิน ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีสิทธิและอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์กับกลุ่มอำนาจดังกล่าว เช่น มีอำนาจในการกำหนดราคาผลผลิต มีอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยปราศจากการครอบงำ เป็นต้น (7) เกิดการยอมรับจากสังคมภายนอก การยอมรับจากสังคมภายนอกเปรียบเสมือนกระฟืดที่ห่อหุ้มแกนหรือแก่นของต้นไม้ ชุมชนเข้มแข็งเหมือนแก่นของต้นไม้ อย่างไรก็ตามการกระฟืดที่ห่อหุ้มเพื่อช่วยลำเลียงน้ำ อาหาร เพื่อการดำรงชีวิต การยอมรับจากสังคมภายนอกยิ่งมาก ชุมชนก็ยิ่งเข้มแข็งมาก การยอมรับจากสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์มากกับการบริหารจัดการและเครือข่ายความร่วมมือ

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์การ เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส หรืออุปสรรค ที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต ช่วยให้้องค์การสามารถระบุได้ว่าจุดแข็งใดขององค์การที่จะช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้บ้าง และจุดอ่อนใดขององค์การที่ต้องกำจัดหรือปรับปรุงเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบจากอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์ SWOT สามารถดำเนินการได้ในทุกระดับขององค์การ (สุรเดช หวังทอง, 2560) ส่วน TOWS Matrix คือ เครื่องมือทางกลยุทธ์ที่ใช้สำหรับสร้างกลยุทธ์ใหม่ขึ้นมาตามสภาพแวดล้อมปัจจุบันขององค์การ โดยการวิเคราะห์ TOWS Matrix เป็นการจับคู่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกขององค์การ ที่มาจากการวิเคราะห์ SWOT แล้ววิเคราะห์เพื่อสร้างกลยุทธ์ใหม่ขึ้นมา (ออนไลน์, <https://greedisgoods.com>, 26 กรกฎาคม 2564) การวิเคราะห์ TOWS Matrix จะทำให้ได้กลยุทธ์ออกมา 4 รูปแบบ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงรับ และกลยุทธ์เชิงป้องกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย พัฒนามาจากองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งของ ธนากร สังเขป (2556)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากร จำนวน 398 คน ประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านม้าร้อง จำนวน 385 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 13 คน กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยปริมาณ ได้แก่ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านม้าร้อง จำนวน 197 คนจากการคำนวณตามวิธีของยามานะ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยคุณภาพ ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน 3 คน กำหนดขนาดแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยปริมาณใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยง (validity) ได้ค่าความเที่ยง 0.76 หลังจากนั้น นำไปทดลองกับประชาชนตัวแทนครัวเรือน หมู่ที่ 1 บ้านฝ่ายท่า ตำบลพงศประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนแบค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุमान ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิจัยคุณภาพ นำผลข้อมูลองค์ประกอบความสำเร็จที่สำคัญมากที่สุดและสำคัญน้อยสุด ที่ได้จากการวิจัยปริมาณมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน เพื่อหาประเด็น จุดอ่อน (Weaknesses) และจุดแข็ง (Strengths) ของหมู่บ้านม้าร้อง รวมทั้งประเด็นปัญหา (Threat) และโอกาส (Opportunity) เพื่อนำมาสรุปเป็น SWOT และวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการรักษาความสำเร็จให้ยั่งยืน

ผลการวิจัย

การประเมินความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร้อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง”

ความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหรือมีความสำเร็จมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ค่าเฉลี่ย 3.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ย 3.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ค่าเฉลี่ย 3.01 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 และด้านการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย 3.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง”

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการมีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์รวมกัน	3.40	0.46	ระดับมากที่สุด
2. ด้านการบริหารจัดการ	3.26	0.43	ระดับมากที่สุด
3. ด้านการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง	3.11	0.45	ระดับมาก
4. ด้านทุน	3.22	0.40	ระดับมาก
5. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	3.01	0.41	ระดับมาก
6. ด้านสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง	3.10	0.43	ระดับมาก
7. ด้านการยอมรับจากสังคมภายนอก	3.15	0.40	ระดับมาก
รวม	3.18	0.35	ระดับมาก

การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่องในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุและระดับการศึกษา มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่าง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร่องในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.
1. เพศ	ระหว่างกลุ่ม	0.016	1	0.016	0.127	0.721
	ภายในกลุ่ม	23.953	195	0.123		
	รวม	23.969	196			
2. อายุ	ระหว่างกลุ่ม	19.054	13	1.466	54.576	0.000*
	ภายในกลุ่ม	4.915	183	0.027		
	รวม	23.969	196			
ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Sig.

3. อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.266	5	0.053	0.428	0.829
	ภายในกลุ่ม	23.703	191	0.124		
	รวม	23.969	196			
4. ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2.285	5	0.457	4.026	0.002*
	ภายในกลุ่ม	21.683	191	0.114		
	รวม	23.969	196			
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านมารอง	ระหว่างกลุ่ม	1.129	5	0.226	1.889	0.098
	ภายในกลุ่ม	22.839	191	0.120		
	รวม	23.969	196			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แนวทางในการรักษาความสำเร็จของหมู่บ้านมารอง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” ให้มีความยั่งยืน

ผลการศึกษาโดยใช้ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการรักษาความสำเร็จของหมู่บ้านมารองให้ยั่งยืน สรุปได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และโอกาส หรือ SWOT พบดังนี้

จุดแข็ง ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้านที่ชัดเจน การบริหารจัดการที่ดี มีระบบ “สภาผู้นำ” ที่เข้มแข็ง การมีทุนการเงินที่ประชาชนเข้าถึงได้ มีทุนทางสังคมที่ดี การมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยว มีป่าเศรษฐกิจชุมชน

จุดอ่อน ได้แก่ การให้ความร่วมมือกับเครือข่ายภาครัฐ ทักษะที่ไม่ดีต่อหน่วยงานภาครัฐ ความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม ด้านเด็ก เยาวชน คนพิการ และสูงอายุ ปัญหาสุขภาพของประชาชนในหมู่บ้าน และด้านสิทธิและอำนาจต่อการรองทางการเมืองและต่อรองราคาสินค้า

ปัญหา ได้แก่ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) สภาวะทางเศรษฐกิจที่ถดถอย การสนับสนุนของภาครัฐที่ไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่มีความจริงจัง หวังเพียงผลประโยชน์จากหมู่บ้านและเกิดการเปลี่ยนแปลงบ่อย

โอกาส ได้แก่ นโยบายของภาครัฐที่ส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน มีภาคีเครือข่ายภาคเอกชนให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้าน พื้นที่ในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น

2) ผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงรับ กลยุทธ์เชิงแก้ไข และกลยุทธ์เชิงป้องกัน พบว่าสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการรักษาความสำเร็จของหมู่บ้านมารองให้ยั่งยืน ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) กำหนดแผนการพัฒนาหมู่บ้านให้ตรงตามนโยบายของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ 2) นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหาร

จัดการด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน 3) พัฒนาพื้นที่สีเขียวในหมู่บ้าน เพิ่มกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย เนื่องจากพื้นที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 4) นำระบบเอกชนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการทุนด้านการเงินของหมู่บ้าน

กลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ 1) มีการจัดตั้งศูนย์บริหารและควบคุมโรคโควิด-19 ขึ้นมาในหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหาโรคโควิดภายในหมู่บ้านก่อน โดยไม่ต้องรอเพียงหน่วยงานภาครัฐ 2) กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการส่งเสริมให้ประชาชน ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์เชิงแก้ไข ได้แก่ 1) เน้นการดำเนินโครงการตามนโยบายภาครัฐ โดยให้ภาคีเครือข่ายเอกชนและภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ขับเคลื่อนโครงการร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกันเกิดการเปรียบเทียบระบบการทำงานกัน 2) นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาจัดระบบฐานข้อมูลประชาชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพ 3) นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยส่งเสริมให้ เด็ก ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ได้มีโอกาสทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น 4) มีการสร้างพันธมิตรเครือข่ายกับกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่

กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ เกี่ยวกับการลดต้นทุนในการผลิตสินค้าทางการเกษตร 2) รณรงค์ให้ประชาชนออกกำลังกาย หันมาใส่ใจดูแลตนเองในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด

อภิปรายผลการวิจัย

ความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร้อง อธิบายได้ด้วยคำอธิบายของ **ธนากร สังเขป** (2556) ที่ว่าลักษณะที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้คือ การที่ชุมชนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ และมีแผนการพัฒนาของตนเองทุกด้าน โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน กับยังเป็นไปตามที่ **ณัฐรุณ ทรัพย์อุปถัมภ์** (2558) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งว่า จะต้องมีการจัดการชุมชนที่ดี คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง กลุ่มและชุมชน ดำเนินการวางแผนจัดกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กับสามารถอธิบายได้ตามที่ **โกวิทย์ พวงงาม** (2553) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งจะต้องมีองค์กรชุมชน มีกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทรอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และเป็นไปตามหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนตามที่ **สุรพล พยอมแย้ม** (2556) อธิบายว่า ชุมชนเข้มแข็งควรยึดแนวปฏิบัติสำคัญประการหนึ่งคือการมีผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำจากความรู้สึกของชาวชุมชนที่เหมาะสม

การรักษาความสำเร็จของหมู่บ้านม้าร้อง ด้วยการร่วมกันกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก รับ ป้องกัน และแก้ไขเป็นการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามที่ **สุรพล พยอมแย้ม** (2556) เสนอให้ “ยึดหลักประชาธิปไตยโดยการดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน การมอบหมายงานที่ได้รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งไม่ได้มาจากการถูกสั่งให้ทำ เพื่อให้คนในชุมชนเห็นปัญหาต่าง ๆ และร่วมกันหาทางจัดการกับปัญหาด้วยความสมัครใจ” และ “ต้องเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนในทุกด้าน ทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุ เช่น สภาพแวดล้อม ต่าง ๆ และในด้านจิตใจ

ทั้งการเพิ่มพูนความรู้ การฝึกความอดทน การมีจิตอาสา การสืบสานประเพณี วัฒนธรรม การมีความสามัคคีและความผูกพันต่อชุมชน”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ให้มีขีดความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา มีจุดยืนทางความคิด มีธรรมาภิบาลในการบริหารและพัฒนาชุมชน
- 2) ส่งเสริมให้ประชาชนดำรงชีวิตโดยยึด “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
- 3) ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการวิจัยและการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน
- 4) ส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนให้มีกิจกรรมหลากหลายมากยิ่งขึ้น
- 5) พัฒนาความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินของชุมชนและครัวเรือน การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ การสนับสนุนและดำเนินโครงการเงินฐานรากตามนโยบายหรือโครงการของธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของเด็กและเยาวชน สร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเข้ามาเรียนรู้และมีส่วนในการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อความยั่งยืนและต่อเนื่องในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ด้านการมีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชน เน้นการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง และอาจนำข้อมูลด้านความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของประชาชนในชุมชน เข้ามาพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้านด้วย นอกจากนี้ หมู่บ้านควรพิจารณาจัดให้มีแบบแผนการพัฒนาที่ชัดเจนอันจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนรับรู้ สามารถเข้าใจได้และปัญหา ความจริงใจของผู้นำชุมชน และความชัดเจนในการช่วยกันพัฒนาและการรักษาความสำเร็จร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในหมู่บ้าน
- 2) ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการกำหนดช่องทางการรับฟังปัญหาของประชาชนที่รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ แต่ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงประชาชนผู้สูงอายุหรือกลุ่มเปราะบางที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วย ดังนั้นหมู่บ้านควรมีช่องทางการรับฟังปัญหาที่หลากหลายประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และตรงตามความต้องการของประชาชน ควรพิจารณาจัดให้มีโครงการพัฒนาความรู้

เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อสร้างความกระตือรือร้นที่จะใช้เทคโนโลยีทันสมัยในชีวิตประจำวัน

3) ด้านการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง พบว่า ประเด็นที่หมู่บ้านได้รับการตอบสนองน้อยสุด คือ ความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุและคนพิการ ซึ่งการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุและคนพิการนั้น มีข้อจำกัดที่หลากหลาย อาทิเช่น ความลำบากในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมหรือปัญหาด้านสุขภาพ และการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุและคนพิการ หมู่บ้านมำร่องจึงควรจะมีการส่งเสริมโดยจัดโครงการณรงค์ให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุและคนพิการ พิจารณาลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม โดยจัดโครงการร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่เพื่อขอความช่วยเหลือจากภาคเอกชนในการจัดหาอุปกรณ์เพิ่มความสะดวกแก่ผู้สูงอายุและคนพิการ

4) ด้านทุน ควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นผู้นำธรรมชาติ หรือผู้ที่มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ให้มีโอกาสได้แสดงศักยภาพ ความรู้ความสามารถ เพื่อสร้างการรับรู้และการยอมรับจากประชาชนในหมู่บ้าน โดยการจัด

5) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ควรมีการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรภาครัฐและปรับทัศนคติของภาคประชาชน เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็ง

6) ด้านสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกมะพร้าว ปลูกปาล์ม ปลูกยางพารา เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งราคาผลผลิตจะเป็นไปตามกลไกการตลาด ตามปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ดังนั้น หมู่บ้านควรมีการสร้างพันธมิตรเครือข่ายกับกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่หรือมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าให้มากขึ้น

7) ด้านการยอมรับจากสังคมภายนอก ควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน เพื่อจักได้นำความรู้ หรือเทคนิคใหม่ ๆ มาปรับปรุงในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการจัดโครงการทัศนศึกษาปีละครั้ง มอบหมายการสรุป เพื่อนำมาถอดบทเรียนเพื่อเป็นข้อมูลนำมาพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกในด้านทัศนคติที่ประชาชนมีต่อหน่วยงานภาครัฐ และความต้องการที่แท้จริงของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานภาครัฐ เพื่อจักได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นประโยชน์และตรงตามความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาความคิดเห็นภาคีเครือข่ายจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านมำร่อง ในฐานะหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” เพื่อจักได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหมู่บ้านให้ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560– 2564*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน.
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา.(25 กรกฎาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่136 ตอนพิเศษ 186 ง. หน้า 3–29.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์.(2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. ค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2563, จาก <http://www.academy.rbru.ac.th/uploadfiles/books/58-2018-08-01-08-41-20.pdf>
- ทวีป บุตรโพธิ์. (2561). *แนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง*. ค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th>
- ธนากร สังเขป. (2556). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รพีภัทร์ สุขสมเกษม. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี* (การศึกษานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรเดช หวังทอง. (2560). *การวางแผนในองค์การและการจัดการเชิงกลยุทธ์*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. ค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2563, จาก http://www.nesdb.go.th/download/plan12/สรุป_สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12.pdf